

Poštovane dame i gospodo,

Drugarice i drugovi.

Dozvolite mi da u kratkim crtama obrazložim razlog naše današnje svečanosti, nakon 75 godina, postavili smo spomen ploču na kojoj je u kamenu uklesana poruka koja nas podsjeća na povijesnu Odluku ZEMALJSKOG ANTIFAŠISTIČKOG VIJEĆA NARODNOG OSLOBOĐENA HRVATSKE.

Na početku vam moram priznati da me prožimaju dva snažna unutrašnja osjećaja. S jedne strane ponos što je naša Udruga pokretač inicijative da se nakon tri četvrtine stoljeća dostojno obilježi jedna od najznačajnijih odluka iz NOB-e vezana za opstojnost i slobodu Hrvatske i hrvatskog naroda, a s druge strane osjećam tugu i nelagodu što to nije davno prije učinjeno i zbog čega se otvarao prostor za razna nagađanja s političkim konotacijama, počesto neukusnog i opasnog sadržaja. No, to danas, s ovim činom, odlazi u povijest, nadam se zauvijek.

A što se to dogodilo u rujnu mjesecu 1943. godine?

Nekoliko kapitulacije fašističke Italije, ZEMALJSKO ANTIFAŠISTIČKO VIJEĆE NARODNOG OSLOBOĐENJA HRVATSKE, 20. rujna 1943. g. donijelo je Odluku o priključenju Istre, Rijeke, Zadra i ostalih okupiranih krajeva matičnoj zemlji Hrvatskoj.

Neki ovih dana u Zadru pokušavaju lažno prikazati donošenje i odluke, obmanjujući javnost, neki

umišljeni nedorasli kvazipolitičari osporavajući legitimitet NOO, ZAVNOH-a i drugih tijela narodne vlasti, izrugujući se odlukama. Oni bi, možda, voljeli danas u Zadar ulaziti s putovnicom.

Na sreću, narod i istina uvijek pobjeđuju, bez obzira na ove podvale, niske i neutemeljene udarce.

Navedena odluka, koja je bila logičan slijed u općem ustanku naroda Dalmacije, nakon kapitulacije Italije.

Dana 23. rujna 2005. godine Hrvatski Sabor je dopunama Zakona o blagdanima, spomendanima i neradnim danima u RH proglasio 25. rujna kao Dan spomena značajan za očuvanje jedinstvenosti hrvatskog teritorija. Tekst Deklaracije obvezuje sve razine vlasti na očuvanje i njegovanje tekovina NOB-e i antifašističko opredjeljenje kao civilizacijsku obvezu.

Odluka ZAVNOH-a imala je snažan i dalekovidan utjecaj na ukupan razvoj ratnih operacija i oslobađanje cijele Hrvatske. Odluka je imala veliki motivirajući, politički i mobilizatorski značaj. Takva je s oduševljenjem pozdravljena u Zadru, gradu u kojem su više od 24 godine, poslije Rimskih ugovora, njegovi stanovnici- Hrvati, proživljavali najgore vrste fašističke vladavine, terora, otimačine, paleži domova, zabranu jezika i pisma, prisiljavanje na promjenu imena i prezimena. Zadar je bio okružen obručem bunkera i raznih drugih fortifikacijskih objekata, odvojen od svojeg prirodnog zaleđa. Kukavica i izdajnik Ante Pavelić je sramotnim ugovorima darovao ovaj dragulj Hrvatske, talijanskim fašistima. Zato je razumljiv bunt naprednih snaga i potlačenog stanovništva koji su već krajem 1941. godine počeli organizirati partizanske jedinice u cilju oslobađanja svojih domova, pristupajući partizanskim odredima s ciljem; poraz fašizma, oslobađanje okupiranog teritorija, donošenje slobode i uvođenje vlastite narodne vlasti. Velika većina organiziranih učesnika NOV-e uvjerena u navedene ciljeve pošla je u rat spremna položiti vlastite živote, bila je lišena bilo kakvih ideoloških primisli. Cilj je bio sloboda, a ne ideologija, što se i dan danas provlači kroz razne pokušaje iskrivljivanja istine o NOB-i i partizanima, a sve u službi dnevno-političkih interesa i nepotrebne svađe.

U NOB-i, počev od 1941 do 1945. na zadarskom području gotovo u svakom mjestu organiziran je otpor okupatoru, osnovani su NOO. Partizani zadarskog područja u slobodu su ugradili svoje živote na svim sudbonosnim bojištima za slom fašizma. Zadarski kraj dao je 7 narodnih heroja u NOB-i. Naši partizani zaslužuju poštovanje i ponos. Narod ovog prostora bio je protiv fašističke ideologije, protiv okupacije lijepe naše. Ove istine obvezuju i našu generaciju da ne

zaboravimo njihove podvige u slavnoj NOB-i.

Zadarski partizanski odred, pod zapovijedanjem Šime Miočića – Mimine, rodom iz Ražanca, ušao je u Zadar 31. listopada 1944. godine. Zadarski odred brojio je 1336 boraca iz ovog kraja. Dakle, nakon pune 24 godine pod tuđinskom fašističkom vlašću Zadar je ugledao slobodu koju su mu podarili domaći domoljubi organizirani u partizanske jedinice.

To je istina. To su činjenice. Nije to pred povijesno vrijeme da je teško prikupiti dokaze. Na sreću još uvijek ima živih svjedoka. Ono što posebno smeta, što žalosti i s čime se mi zadarski antifašisti nećemo miriti jest svakodnevno omalovažavanje uloge partizana i Tita u NOB-i, počesto izjednačavanje s izdajnikom Pavelićem. Za nas tu postoji neizbrisiva i neusporediva razlika; jedan je izdao i prodao lijepu našu hrvatsku zemlju, a drugi ju je oslobodio od fašizma i vratio, svom hrvatskom narodu. Jedina sličnost među njima je da nijedan nije pokopan u zemlji u kojoj je rođen i da im ni mrtvima ne daju mira.

Nama zadarskim i hrvatskim antifašistima nije cilj stvaranje podjela u društvu, širenje mržnje i netolerancije, nije nam cilj stvaranje niti obnavljanje nove Jugoslavije. Mi samo želimo da se istinom o NOB-i ne manipulira, da se ne vrši zlonamjerna revizija povijesti. Mi hoćemo baštiniti svijetle ciljeve te borbe i klanjati se njezinim žrtvama. Mi želimo mir, slobodu i razvitak. Nemojte nama antifašistima braniti da se pozivamo na NOB-u partizana i Tita, jer bi to bilo isto kao da se Društvu za zaštitu šuma brani pozivanje na šume ili ribičima na postojanje voda!

Zadarski antifašisti bez fige u džepu nude suradnju svim udrugama proizišlim iz Domovinskog rata, jer u tome prepoznajemo snažnu simboliku. Partizani-antifašisti su nam poklonili slobodan, kozmopolitski, svjetski, europski, a prije svega hrvatski slobodan grad Zadar, a Hrvatska vojska obranila ga je od neofašizma Slobodana Miloševića. Zadar je zbog svoje ljepote, kulture, prometnog, geografskog i strateškog značaja mnogima bio trn u oku, počev od Rimskih legija do srpskog okupatora. Svi su ga svojatali. Na sreću i ponos, nas njegovih stanovnika on je danas slobodan, naš, Hrvatski i takav mora ostati.

Koristim prigodu kazati da su mnogi od nas antifašista, naša djeca i unuci s ponosom nosili hrvatski barjak u Domovinskom ratu. Da, mi ne tražimo i ne želimo podjele. Mi nemamo rezervnu, niti bilo koju drugu državu, osim drage i jedine nam Hrvatske. Mi nemamo drugog grba niti zastave. Nemamo druge ljubavi. Svoj život vezali smo uz Nju.

Zato nas smeta i užasava činjenica da nam se zviždi dok polažemo vijence na spomenik poginulim dragovoljcima Domovinskog rata za Dan pobjede, a da vijenac polaže čovjek čiji je sin stradao od posljedica dobivenih u tom ratu. A da ne pričam o strahu koji vlada među našim simpatizerima, koji se doslovce boje za život u slučaju aktiviranja. Pitam sve nas; je li to zagarantirana sloboda misli, djelovanja, izražavanja i političkog opredjeljenja?. Je li to borba za Ustavno opredjeljenje i zakonitost rada, toleranciju, različitosti i snošljivosti drugih i drugačijih. Apeliram radi ovih činjenica na sve nositelje vlasti na svim razinama, suprotstavite se ovoj pošasti dok je još uvijek vrijeme. Ne gurajte probleme pod tepih. Ne zabijajte glavu i pijesak. Otvorite oči. Ne dozvolite da se Jasenovac proglašava „poljoprivredno, obrtničko-zanatskom zadrugom za sport i rekreaciju“. Molimo vas radi vas, radi povijesti, radi budućnosti, radi mira, radi slobode, radi međunarodnog ugleda i utjecaja, radi žrtava koje su ugradile svoje živote u našu slobodu. Antifašizam je civilizacijsko pitanje, to je obveza, to je sudbina. To bi nam, na kraju, trebala biti čast. Učinimo sve da nam fašizam, čije sjeme uvijek negdje klija, kao najpogubniji najkrvaviji proizvod ljudskog uma ne ukrade snove ljubavi, mira i slobode. Zato svi uglas uskliknimo „No pasaran“.

Svjesni svoje uloge i zadataka mi Zadarski antifašisti pružamo ruke suradnje svima onima koji žele ovu lijepu zemlju vidjeti sretnu, pravednu, tolerantnu, gospodarski jaku i demografski neopustošenu. Radi toga mi priznajemo određene pogreške koje su činjene u vrijeme prošlog sustava. S ove vremenske i povijesne distance mi ih uviđamo i osuđujemo, bez obzira što razumijemo povijesni kontekst u kojem su se događale. Svakom čovjeku mora biti dato pravo na pošteno suđenje. To više puta ponavljamo. Što je još potrebno da učinimo da bi nam se vjerovalo? Zašto se ne razumijemo?

Poštovana gospodo, rat nije svadba na koju se nose buketi cvijeća i gdje teče šampanjac. Rat je nehumani, strašni, krvavi projekat kojeg najčešće pokreću silnici, avanturisti, psihopati i u kojem se gine, u kojem teče krv. Ne dozvolimo da se to zlo ikada ponovi, a ono što je učinjeno pamtimo i pokušajmo praštati.

Na kraju, u spomen hrabrim učesnicima NOB-e na zadarskom području ,podignuto je 236 spomenika i spomen ploča U Domovinskom ratu porušeno, devastirano ili nestalo 171. Zašto? Zašto su ti hrabri domoljubi čija imena su bila na spomenicima ubijeni drugi put, bez pozdrava, bez suza, bez razloga? Zar je mržnja bez argumenata mogla biti jača od njihove želje da slobodno udišu svježi zrak mirisnog mora, soli, bora i ariša? Zar njihova želja, za slobodom u njihovim dušama, nije smjela živjeti?. Zašto im je ukraden san? Molimo sve nadležne da pomognu ideju da se kroz vid obnove spomenika očuva povijest i zaštiti pravo žrtve. U tom cilju

treba pokrenuti korištenje fondova EU, a vas uvažena gospodo veleposlanici, molimo za pomoć.

Eto, dragi prijatelji zbog čega je važan naš današnji skup, postavljanje spomen ploče i ovo druženje. To je pojam slobodi i želja da se ona nikad ne ugasi.

Neka nam živi spomen na NOB-u. Neka nam živi naša draga Hrvatska i Zadar, dragulj u njenom srcu.

Hvala vam svima, a posebno Gradu Zadru i njegovom vodstvu na pomoći i suradnji u ostvarenju ovog značajnog projekta i ispravljanju povijesne nepravde. Hvala VLADI RH na pokroviteljstvu.

Hvala Zadarskom listu na medijskom pokroviteljstvu.

Hvala unaprijed izvođačima kulturno-umjetničkog programa.

U Zadru, 25. rujna, 2018. godine.

Miljenko Letinić, Predsjednik UABA GZ

UDRUGA □ ANTIFAŠISTIČKIH BORACA I ANTIFAŠISTA GRADA ZADRA